

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE EĞİTİM: UNESCO VE UNICEF ÖRNEĞİ

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND EDUCATION: UNESCO AND UNICEF

Hüseyin YOLCU¹

Başvuru Tarihi: 18.09.2020 Yayına Kabul Tarihi: 15.12.2020 DOI: 10.21764/maeuefd.796852

(Derleme Makale)

Özet: Bu çalışmada, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (The United Nations Children's Fund, UNICEF) eğitim politikaları ele alınmıştır. Sahip oldukları uzmanlık alanlarını, eğitim politikalarını etkilemekte ustalıklı kullanan her iki örgütün yapı ve işleyişinden kaynaklanan farklılıkları, eğitim politikalarına da yansımaktadır. UNESCO, bütçesi olan ve görece özerk bir örgüt olmasına karşın özellikle Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bazı ülkelerin politik ve ekonomik baskısı altındadır. UNESCO'nun aksine UNICEF Birleşmiş Milletlerin bir uzmanlık birimi olmadığı gibi bağımsız bir bütçesi de yoktur. Bu durum UNICEF'i politik ve ekonomik bakımdan daha bağımlı hale getirmektedir. Dolayısıyla UNICEF eğitim faaliyetlerini bu politik ve ekonomik zemin üzerinden planlamakta ve yürütmektedir. Dünya Bankası'nın stratejik ortakları olan bu iki örgüt neoliberal politikaları doğrudan veya dolaylı olarak uygulamaya geçirmektedir. Eğitim faaliyetlerini yürütmek için özel sektörle sıkı işbirliğinde bulunan bu iki örgütün söz konusu işbirliklerini eğitim ekonomi politiği açısından ele alan çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Eğitim politikası, UNESCO, UNICEF, kamu-özel işbirliği*

Abstract: In this study, the education policies of The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, (UNESCO) and the United Nations Children's Fund (UNICEF) are discussed. The differences arising from the structure and functioning of both organizations, which skillfully use their expertise in influencing education policies, are reflected in educational policies. Although UNESCO has a budget and relatively autonomous organization, it is under political and economic pressure. Unlike UNESCO, UNICEF is not a specialized unit of the United Nations, nor does it have an independent budget. Therefore it makes UNICEF politically and economically dependent. UNICEF plans and conducts its educational activities on this political and economic basis. These two organizations, which are World Bank.

Keywords: *Education policy, UNESCO, UNICEF, public-private cooperation*

¹ Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu, Türkiye, ORCID: 0000-0001-9974-8446, e-posta: h.yolcu72@gmail.com

Giriş

Modern eğitim sistemlerinin ortaya çıkışından bu yana, eğitim politikası ulus devletlerin kontrolü altında oluşturulmakta ve yürütülmektedir. Bu süreçte her ülkenin ekonomik, politik, tarihsel ve kültürel yapısı kendi ulusal eğitim sistemlerinin gelişimini etkilemiştir. Bütün bunlar, ulusal eğitim sistemlerinin kurumsal yapılarında, örgütlenmelerinde ve düzenlemelerinde farklılaşmalara da yol açmıştır. Genelde siyasî iktidarın, ulusal düzeydeki eğitim politikalarında belirleyici olduğu söylenebilir. Kambilombilo ve Banda'nın (2015) da belirttiği gibi yapısal ve tarihsel farklılıklara karşın, eğitim alanındaki uluslararası yakınlaşmaya yönelik ortak eğilimler ve gelişmeler, ulusal eğitim sistemleri üzerinde, şimdiye kadar gözlemlenenenden daha az bir düzeyde de olsa her zaman mevcut olmuştur. Ioannidou'ya (2007) göre, eğitime yönelik yapılan borçlandırmalar; bir başka ülkenin eğitim sisteminin örnek alınması ya da kopyalanması, 'en iyi uygulama' modellerini yayma konusunda gösterilen çabalar, bir yandan eğitim alanında uluslararası yakınlaşmayı artırırken diğer yandan da ulusal eğitim sistemlerinin tektipliğini azaltmaktadır. Bunlara dayanarak ulusal eğitim politikalarının biçimlenmesi ve tartışılması üzerinde siyasî iktidarın her zaman tek başına belirleyici olduğunu söylemek pek de doğru değildir. Aksine, dış çevre ve baskı gruplarının rolünün de bu süreçte belirleyici olduğu görülmektedir.

II. Dünya Savaşı'ndan günümüze değin eğitimde veri toplama, araştırma ve politika önerileri önemli ölçüde uluslararası örgütlere bağlı olmuştur. Bu örgütler büyük ölçekte topladıkları verilerle, yapmış oldukları araştırmalarla, sahip oldukları mali kaynaklarla ve hatta kimi zaman geniş öngörülerıyla eğitim politikaları üzerinde gittikçe daha belirleyici bir rol üstlenmiştir (Albatch, 1998). Uluslararası örgütlerin bu rollerinde tarihsel ve coğrafi bir dağılım da söz konusu olabilmektedir. Buna göre, Birleşmiş Milletler (BM) Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO), BM Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Fund, UNICEF) ve Dünya Bankası'nın (World Bank, WB) güney yarımküredeki ülkelerin eğitim politikaları üzerinde oldukça etkili olduğu gözlenmektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) ise uzun bir zamandır kuzey yarımküredeki ülkelerin eğitim politikalarına yön verdiği bilinmektedir. Bununla birlikte, bu rol dağılımı dünya ölçeğinde

ekonomik alanda gözlenen gelişmelere göre de yeni biçimler alabilmektedir (Akkari & Lauwerier, 2015).

Bu çalışmada WB'nin stratejik ortakları arasında yer alan UNESCO ve UNICEF'in eğitim politikaları ele alınmıştır. Bunun nedenlerinden biri her iki örgütün eğitim politikalarını yönetmede baskın bir rol üstlenmiş olmasıdır. İkincisi ise yine her iki örgütün sahip oldukları uzmanlıklarını eğitim politikalarını etkilemede ustalıkla kullanmasıdır. Buradan hareketle çalışmada ilk önce UNESCO'nun, ardından da UNICEF'in tarihsel arkaplanı, amacı, örgütsel yapısı ve finansman kaynakları ile eğitimle ilgili yapmış oldukları çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Bunu takiben, her iki örgütün karşılaştıkları finansman sorunlarının yanı sıra, neoliberal politikalarla 1990'lı yıllardan bu yana eğitim politikalarına yön verilmesinde başvurulan baskın kavramlar ve araçlar üzerinden kısa bir tartışma yürütülmüş, sonuç ve öneriye yer verilmiştir.

UNESCO

Bu başlık altında UNESCO'nun kuruluşu ve amacı, örgüt yapısı, finansmanı ile eğitim alanında yürütmüş olduğu faaliyetler ele alınmıştır.

Kuruluşu ve Amacı

Nazi Almanyası ve müttefikleriyle karşı karşıya gelen Avrupa ülkelerinin hükümetleri, 1942'de savaş zamanında, Müttefik Eğitim Bakanları Konferansı (CAME) için Birleşik Krallık'ta bir araya gelmiştir. Bu ülkeleri bir araya getiren ise barış sağlandıktan sonra eğitim sistemlerini yeniden yapılandırmanın yollarını ve araçlarını arama girişimidir. Proje kısa sürede çok hızlı bir ivme kazanmış ve ABD başta olmak üzere Avrupa dışından yeni hükümetler de bu sürece dahil olmuştur. CAME'nin önerisi üzerine, bir eğitim ve kültür örgütü kurulması için 1-16 Kasım 1945'te Londra'da bir Birleşmiş Milletler (BM) Konferansı düzenlenmiştir (Jones & Coleman, 2005; Jones, 2009; UNESCO, 2020a). İngiltere ve Fransa hükümetlerinin birlikte düzenlediği bu konferansta UNESCO'nun kuruluş sözleşmesi 16 Kasım 1945'te imzalanmıştır. Bunun ardından yeteri kadar onay belgesinin tamamlanmasından sonra 4 Kasım 1946'da UNESCO resmen yürürlüğe girmiştir. Bunu takiben, UNESCO 14 Aralık 1946'da BM'ye bağlı bir "uzmanlık

kuruluşu” olmuştur. Türkiye UNESCO’nun kurucusu olan 10 ülkeden biridir (Hasgüler & Uludağ, 2014).

BM üyesi ülkeler doğrudan UNESCO’ya üye olma hakkına sahiptir. Ancak BM üyesi olmayan ülkeler, Yönetim Kurulu’nun önerisi üzerine Genel Konferans’ın (General Conference) üçte iki çoğunluğu ile örgüte kabul edilebilir. Uluslararası ilişkilerin yürütülmesinden sorumlu olmayan bölgeler, uluslararası ilişkilerden sorumlu otorite tarafından kendi adına bir başvuru yapılması koşuluyla, ortak üyelik için uygundur. Herhangi bir üye, ister tam ister ortak olsun, bu yönde Genel Direktör’e gönderilen bir bildirim ile kuruluştan ayrılabilir. Bu bildirim, bildirim verildiği tarihten itibaren 31 Aralık’ta yürürlüğe girmektedir (Schiavone, 2008). Örgütün 193 üyesi ve 11 de ortak üyesi bulunmaktadır.

UNESCO’nun genel amacı; eğitim, bilim, kültür ve iletişim aracılığıyla uluslararası işbirliğini geliştirerek barış ve güvenliğe katkıda bulunmaktır (Özgöker, 2015). Burada özellikle belirtilmesi gerekenlerden biri UNESCO’nun eğitim konusunda uzmanlaşmış bir BM kuruluşu olduğudur. Bu doğrultuda başından beri UNESCO, eğitimin temel işlevlerine öncelik vermiştir. Bunlar; (1) Kalkınma, (2) İnsan hakları, eğitime ve okuryazarlığa erişimi teşvik etmek ve (3) Her ülkenin kültürel mirasını korumaktır (Akkari & Lauwerier, 2015). UNESCO; politika değişikliği yoluyla eğitim sistemlerini daha etkili hale getirmek için hükümetler, UNESCO Milli Komisyonları ve çok çeşitli diğer ortaklarla birlikte çalışmaktadır. Ancak bunlar arasında kendisine üye olan her devlette kurulan UNESCO Milli Komisyonları bu konuda daha belirgin bir rol üstlenmektedir (Özgöker, 2014; UNESCO, 2011).

Örgüt Yapısı

UNESCO’nun örgüt yapısı Genel Konferans, Yönetim Kurulu ve Sekreterlik’ten oluşmaktadır. Bu organlar aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Genel Konferans: UNESCO’nun en yetkili danışma ve görüşme organı olan Genel Konferans, örgüte üye ülkelerin temsilcilerinden oluşur ve iki yılda bir Paris’te toplanır. Bu toplantılara üye ülkeler ve ortak kuruluşların temsilcilerinin yanı sıra, üye olmayan ülkeler, devletlerarası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri de gözlemci olarak katılırlar. Her ülke büyüklüğüne ve bütçeye yapmış olduğu katkıya bakılmaksızın sadece bir oy hakkına sahiptir.

Örgütün çalışmalarının ana çerçevesi ve uygulayacağı politikalar Genel Konferans'ta belirlenmektedir. Genel Konferans; örgütün programlarını ve bütçesini oluşturmakta, Yönetim Kurulu üyelerini seçmekte ve görev süresi dört yıl olan Genel Direktörü atamaktadır (Hasgüler & Uludağ, 2014; UNESCO, 2020b).

Yönetim Kurulu: Yönetim Kurulu, UNESCO'nun genel yönetimini sağlar. Bu doğrultuda, Genel Konferans'ın çalışmasını hazırlar ve alınan kararların uygulanmasını gözetir. Kurulun işlevleri ve sorumluluklarının kaynağı UNESCO'nun kuruluş sözleşmesi ve Genel Kurul tarafından alınan kurallar ve direktiflerdir. Yönetim Kurulu ilkbahar ve sonbahar dönemleri olmak üzere yılda iki kez toplanır (Hasgüler & Uludağ, 2014; Özgöker, 2014; UNESCO, 2020b).

Genel Konferans, her iki yılda bir, Yönetim Kuruluna özel görevler tahsis etmektedir. Yönetim Kurulu'nun yerine getirmesi gereken diğer işlevler; UNESCO ile BM, uzmanlaşmış BM kuruluşları ve diğer devletlerarası kuruluşlar arasında imzalanan anlaşmalardan kaynaklanmaktadır (UNESCO, 2020b). Yönetim Kurulu'nun başlangıçta 40 üyesi bulunurken daha sonra bu sayı 58'e çıkarılmıştır. Yine üyelerin görev süresi başlangıçta üç yıl iken bu süre daha sonra dört yıl olmuştur. Üyeler Genel Konferans tarafından seçilmektedir. Görev süresi biten üyeler tekrar seçilebilir. Ancak bir üye arka arkaya iki dönemden fazla görev yapamaz (Hasgüler & Uludağ, 2014). Temsilcilerin seçiminde üyelerin kültürel çeşitliliğinin yanı sıra, içinde buldukları coğrafi bölge grupları (I. Grup Batı Avrupa, II. Grup Doğu Avrupa, III. Grup Latin Amerika ve Karayipler, IV. Grup Asya ve Pasifik ve V. grup Afrika ve Birleşik Arap ülkeleri) da göz önünde bulundurulur. Türkiye UNESCO'nun bu coğrafi bölge gruplandırmasına göre I. Grupta, yani Batı Avrupa grubunda yer almaktadır (Özgöker, 2014; UNESCO, 2020b).

Sekreterlik: Sekreterlik örgütün yürütme organı olup eğitim, bilim, kültür ve iletişim bölümlerine ayrılmıştır. Personel ise uzmanlık ve genel hizmet olmak üzere iki grupta toplanmıştır. UNESCO'nun dünyanın farklı yerlerinden bulunan 53 ofisinde 700 personel çalışmaktadır. Burada belirtilmesi gerekenlerden biri de iki yıllık UNESCO programlarının uygulanması için gerekli teknik alt yapı çalışmalarının yapılmasının, Sekreteryaya'nın sorumluluğunda olduğudur (UNESCO, 2020b).

UNESCO Genel Direktörü, örgütün en üst düzeydeki yöneticisidir. Genel Direktör, Yönetim Kurulu tarafından aday gösterilir ve Genel Konferans tarafından dört yıllık bir süre için atanır. Bu

sürenin bitiminde ikinci bir dört yıl için tekrar atanabilir. Ancak daha sonraki bir dönem için yeniden atanması söz konusu değildir (UNESCO, 2020c).

Finansman

UNESCO'nun finansmanı üye ülkelerin iki yılda bir ödedikleri aidatlarla sağlanmaktadır. Bu finansman kaynağı dışında, BM Özel Fonu'ndan ve teknik yardım programından da kayda değer bir finansman kaynağı temin edilmektedir. Öyle ki bu finansman kaynaklarının toplam miktarı hemen hemen UNESCO'nun iki yıllık bütçesine yakındır (Hasgüler & Uludağ, 2014; Özgökler, 2014). Örneğin, UNESCO'nun 2020-2021 yılları için toplam bütçesi 1,3 milyar \$²'dir. Bunun %39'u üyelik aidatlarından, %33'ü BM Özel Fonu'ndan ve teknik yardım programından, %23'ü gönüllü katkılardan ve %5'i de diğer finansman kaynaklarından temin edilmiştir (UNESCO, 2020d).

Konuyla ilişkisi bakımından UNESCO'ya en çok katkıda bulunan ülkeler sırasıyla ABD, Japonya Çin ve Almanya'dır. Ancak ileride değinileceği gibi, bu ülkelerden biri veya birkaçının örgütten ayrılması, aidatlarını ödememesi ya da geçici bir süre üyeliğini askıya alması örgütün bütçesini, dolayısıyla da faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Imber (1989) özellikle ABD'nin uluslararası örgütlere yapmış olduğu finansman katkısının büyüklüğü oranında bu kurumlar üzerinde bir hegemonya oluşturduğunu ve bunu genel diplomatik ilişkilerinin tümüne yansıttığını belirtmektedir.

UNESCO'nun Eğitime Yönelik Faaliyetleri

UNESCO, gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemlerinin reform ve yeniden yapılanması sürecinde aktif bir rol almaktadır (Jallade, Radi & Cuenin, 2001). Buna göre UNESCO, 1950-1960 yılları arasında bağımsızlığını yeni kazanan Afrika ve Asya-Pasifik kıtasındaki ülkelerin eğitim sistemlerini geliştirmelerinde uluslararası bir aktör olarak kayda değer bir destek vermiştir. Buna şu anda hem eğitim hem de ekonomik bakımından öne çıkmış olan Güney Kore ve

² ABD Doları

Finlandiya örnek verilebilir. Kore Savaşı'ndan (1950-1953) sonra Güney Kore'nin eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında aktif bir rol alan UNESCO, Finlandiya'nın 1970'lerin başındaki eğitim reformlarına da kayda değer destekte bulunmuştur (Power, 2015).

Okuryazarlık temel bir haktır ve yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. UNESCO 1946'da kurulduğundan beri eğitim programının önemli bir kısmını okuma-yazma bilmemenin ortadan kaldırılması ile temel yeteneklerin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaştırmıştır (Benett & Oliver, 2015). Bu doğrultuda üye devletleri okuryazarlık oranlarını artırmaları için teşvik etmekte ve desteklemektedir. Örgüt şu anda Bangladeş, Mısır, Fas, Nijerya, Pakistan ve Senegal'de birkaç önemli okuryazarlık eğitim programına destek vermektedir. UNESCO Hayat Boyu Öğrenme Enstitüsü okuryazarlık, yetişkin eğitimi ve yaygın eğitim için uluslararası bir araştırma, eğitim, bilgi ve yayın merkezidir (UNESCO, 2009). Diğer yandan, UNESCO'nun okuma yazma eğitimi dışında eğitim alanında yürüttüğü başka projeleri de bulunmaktadır. Örneğin, UNESCO Peru ve Uganda'da kırsal kalkınmayı hedefleyen eğitim çalışmalarına destek vermiştir. Bunun yanı sıra, UNESCO gelişmekte olan ülkelerde öğretmen eğitimi çalışmalarını desteklemiş, düşük maliyetli ve pratik okul binaları tasarlamış, ders kitapları ve diğer eğitim materyallerinin üretimine de destekte bulunmuştur. Yine UNESCO 1963-1965 yılları arasında Türkiye'de tarım eğitimi ve köy kalkınması çalışmalarına katkıda bulunmuştur (Tereci, 2012).

UNESCO'nun politikalarında 1990 ve 2010 arasında aşamalı bir değişim söz konusudur. Buna göre UNESCO, 20. yüzyılın son 10 yılı boyunca eğitim hakkı odaklı eğitim vizyonuna dayalı tarihsel politika yönelimini sürdürmüştür (Akkari & Lauwerier, 2015). Herkes için Eğitim (Education for All, EFA) Dünya Konferansını 1990'da Jomtien'de, özellikle DB, UNICEF gibi diğer uluslararası örgütlerin ortak girişimiyle düzenlemiştir. Bu konferansta ilköğretimin evrenselleştirilmesi ve cehaletin radikal bir şekilde azaltılması hedeflenmiştir (Akkari & Luawerier, 2015; Power, 2015).

UNESCO'nun 21. yüzyılın ilk yıllarında düzenlediği en önemli faaliyeti Dakar'daki 2000 Dünya Eğitim Forumu'dur (World Education Forum, WEF). Söz konusu bu forumda katılımcılar hükümetlere, özellikle kız çocukları için temel eğitimin niteliğini artırmayı amaçlayan eğitim politikalarını geliştirme çağrısında bulunmuşlardır. 1990'da Jomtien'de eğitime eşit erişim, temel eğitimin niteliği ve öğrenmenin önemli boyutları üzerinde durulmuştur. 2000'li yıllara kadar bu boyutlardan eğitime eşit erişim ve temel eğitimin niteliği boyutundaki sorunlar kısmen ortadan

kaldırılmıştır. Dakar Eylem Çerçevesi onaylandıktan birkaç ay sonra UNESCO, Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni kabul etmiştir. Bu süreç, temel olarak ilköğretime odaklanan ve uluslararası toplum için bir referans görevi görecektir daha sınırlı bir vizyonla sonuçlanmıştır (Akkari & Lauwerier, 2015; Power, 2015; UNESCO, 2009).

UNESCO; Afrika (Dakar), Latin Amerika (Santiago) ve Asya (Bangkok) için bölge büroları kurmuştur. Böylelikle dezavantajlı bölgelerdeki toplumların eğitim sorunlarına daha hızlı bir biçimde yanıt vermek istemiştir (Benett & Oliver, 2015). Ali (2011), UNESCO-Bangkok bölgesel eğitim bürosunun bir fikir ve kapasite geliştirme laboratuvarı olduğunu ileri sürmektedir. Söz konusu bu büro bölgede bilgi üretimi ve beşeri sermaye gelişimi için yoğun bir biçimde çalışmaktadır. Bu bölgesel büro hedeflerine ulaşmak için eğitim, bilim, bilgi ve iletişim teknoloji (BİT), kültür alanında geniş bir yelpazeyi içeren çeşitli konularda yazılı, işitsel ve görsel nitelikli malzeme üretimiyle uğraşmaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim alanında ise farklı konuları kapsayan çeşitli materyaller yayınlamaktadır.

UNESCO programının eğitimle ilgili kısmının bir parçası olarak büyük değere sahip birçok çalışma yürütmektedir. Bu faaliyetler arasında; (1) Konferanslar düzenlemek, (2) Bilgi merkezi görevini üstlenmek, (3) İstatistiksel veri toplama çalışmaları yürütmek, (4) Araştırmalar ve yayınlar yapmak ile (5) Eğitimle ilgili konularda diğer örgütlerle işbirliği yer almaktadır. UNESCO'nun bilgi merkezi görevi ile ilgili olarak üretilen yayınlarına örnek olarak ise Eğitim Bürosu'yla ortak yayınladığı Uluslararası Eğitim Yıllığı (International Yearbook of Education), iki yılda bir yayınlanan ve dünya çapında 250.000'den fazla düşünürle bağlantısı olan Dışarda Çalışma (Study Abroad) ve kısa dönemli dışarda çalışma fırsatlarını içeren dışarıda mesleki çalışma (Vacation Study Abroad) verilebilir (Benett & Oliver, 2009). Heyneman (1999), UNESCO'nun kurulduğu ilk yıllardan itibaren istatistiksel veri toplama çalışmaları yürüten ve bu konuda en güvenilir kabul edilen örgüt olduğunu söylemektedir. Ancak yazara göre örgüt şimdilerde bu üstünlüğünü yitirmiştir. Yazar, UNESCO'nun verilerinin dikkatli bir şekilde ele alınmasını veya daha da kötüsü, güvenilmez olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

UNESCO merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Eğitim Planlaması Enstitüsünü (Institute for Education Planning, IIEP) 1963'te oluşturmuştur. IIEP'nin genel görevi üye ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri çerçevesinde eğitim sistemlerini yönetme ve planlama çalışmalarına destek vermektir. Bu doğrultuda IIEP üye ülkelere yetiştirme, araştırma

ve teknik yardımda bulunmaktadır. Enstitü, 5000'in üzerinde uzmana ve büro çalışanına sahiptir. Bunun yanı sıra, IIEP'nin 1600'ün üzerinde yayınlanmış araştırma çalışması bulunmaktadır (UNESCO, 2009).

Kuruluşundan bu yana UNESCO yayınlarına büyük önem vermiş ve onları her zaman merkezi konumda tutmuştur. Ali (2011), bu çalışmaların UNESCO'nun eğitim, bilim ve kültürdeki insani gelişmeyi güçlendirerek misyonunu ilerletmede çok önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. UNESCO eğitime ilişkin görüşlerini EFA Küresel İzleme Raporları'na (EFA Global Monitoring Report) yansıtmaktadır. Düzenli olarak yayınlan bu raporlar EFA hedeflerine ulaşmadaki ilerlemeyi gözden geçirmeyi ve öncelikli alanlara odaklanmayı amaçlamaktadır.

UNICEF

Bu başlık altında UNICEF'in kuruluşu ve gelişimi, amacı, yönetim yapısı, finansman kaynaklarına ve eğitim faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Kuruluşu ve Amacı

UNICEF, BM Genel Kurulu'nun kararıyla 1946'da II. Dünya Savaşı sonrasında 13 Avrupa ülkesindeki savaş mağduru çocuklara yardım etmek için kısa bir süreliğine kurulmuştur (Bennett ve Oliver, 2015). UNICEF'in görev süresi ilk olarak 1 Aralık 1950 tarihli Genel Kurul kararı ile üç yıl uzatılmıştır. BM Genel Kurulu'nun 6 Ekim 1953'teki toplantısında UNICEF'in “çocuğun korunmasına yönelik tüm uluslararası programda” oynadığı rolün yanı sıra, BM'nin uzun vadeli ekonomik ve sosyal programlarının geliştirilmesi için elverişli koşulları yaratmadaki rolü de dikkate alınarak kalıcı hale getirilmesine karar verilmiştir (UNICEF, 2020a).

Başlangıçta “BM Uluslararası Çocuk Acil Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Funds)” olan UNICEF'in adından 1953'te “acil yardım” kısmı (emergency)” çıkarılarak adı kısaltılmıştır (Bennett & Oliver, 2015; UNICEF, 2020a). Böylece UNICEF, uzun vadede yoksul ülkelerdeki çocukların temel koşullarını ve yaşam kalitesini iyileştirmeye çalışan bir acil durum fonundan kalıcı bir kalkınma kuruluşuna dönüşmüştür (Verloren, 2009). Ancak adındaki bu değişikliğe karşın özgün kısaltması olan UNICEF aynı biçimde kullanılmaya devam edilmiş ve etki alanı da genişletilmiştir. UNICEF'in temel amacı çocukluk dönemi hastalıklarının

ve ölümlerinin azaltılmasının yanı sıra, savaş ve doğal afet gibi durumlarda, HIV/AIDS'ten etkilenenler de dahil olmak üzere çocukların korunmasıdır (Özgöker, 2014).

UNICEF 1946'dan bu yana Yönetim Kurulu tarafından belirlenen politikalar doğrultusunda Genel Direktör tarafından yönetilmektedir (UNICEF, 2020a). BM Genel Sekreteri tarafından Yönetim Kurulu ile istişare sonucu, 10 yıllık bir süre için atanmakta olan Genel Direktör, mevcut yönetsel görevlerin yanı sıra, personelin atanmasından ve yönetilmesinden de sorumludur (Schiavone, 2008). ABD, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası örgütlerin oluşturulmasında önemli bir rol oynadığından, bu görev geleneksel olarak bir Amerikalı yurttaşa verilmiştir. Bu da UNICEF'in politikası üzerinde kayda değer bir ABD nüfuzunu garanti etmektedir (Schiller, Hensen & Kuhnle, 2009). Burada belirtilmesi gerekenlerden biri de ABD'nin UNICEF'e güçlü bir mali destek sağlamış olduğudur. Ancak ABD gibi güçlü ülkelerin önemli görevlere siyasî atamalar yapması kendi ekonomik ve politik çıkarlarını gözetecek bir hegemonya oluşturmalarının önünü açması nedeniyle kamuoyunca eleştirilmektedir (Verloren, 2009).

Örgüt Yapısı

UNICEF'in örgüt yapısı Yönetim Kurulu, Büro ve Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi'nden oluşmaktadır. Söz konusu organlara ilişkin açıklamalara aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

Yönetim Kurulu: BM Genel Kurulu 1946'da Fonu oluşturduğunda, UNICEF'in yönetim organı olarak Yönetim Kurulunu kurmuştur. Yönetim Kurulu 1994'ten bu yana şu andaki mevcut yapısında faaliyet göstermektedir ve yıllık çalışma takvimi 1 Ocak-31 Aralık tarihlerini kapsamaktadır (UNICEF, 2020a). Kurul, ilk olağan oturum (Ocak/Şubat), yıllık oturum (Mayıs/Haziran) ve ikinci olağan oturum (Eylül) olmak üzere her takvim yılında üç kez toplanmaktadır. Bu oturumlar, New York'taki BM merkezinde yapılmaktadır (UNICEF, 2020b).

Yönetim Kurulu, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından her yıl üye devletler veya üye statüsündeki uzmanlaşmış birimler arasından seçilen 36 devletten oluşmaktadır. Deneyimin sürekliliğini sağlamak bakımından herhangi bir yılda yalnızca belirli sayıda yeni üye seçilir. Bununla birlikte, Batı Avrupa ve diğer devletler grubunda bulunan bazı üye devletler için tam üç yıllık bir üyelik hizmet dönemini gerektirmeyen rotasyon programı oluşturmuştur. Rotasyon

planının küratörü/sorumlusu şu anda İsviçre'dir. ABD bu rotasyon programına dahil değildir (UNICEF, 2020a).

Kurulun bölgelere sandalye/üye dağılımı ise Afrika (8), Asya (7), Doğu Avrupa (4), Latin Amerika ve Karayipler (5) Batı Avrupa ile Japonya dahil diğer ülkeler (12) biçimindedir. BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi, Yönetim Kurulu'nda yer alacak üyelerin seçimini genellikle her yıl Nisan veya Mayıs aylarında gerçekleştirmektedir (UNICEF, 2020b). Yürütme Kurulu; UNICEF'in faaliyetlerini incelemenin yanı sıra, politikalarını, ülke programlarını ve bütçesini onaylamaktadır.

Büro: Büro, bir başkan ve dört başkan yardımcısından oluşmaktadır. Bu beş üye her yıl Yönetim Kurulu tarafından yılın ilk düzenli oturumunda kendi üyeleri arasından seçilir. Bunların her biri beş bölgeden (Afrika Devletleri, Asya- Pasifik Devletleri, Doğu Avrupa Devletleri, Latin Amerika ve Karayip Devletleri, Batı Avrupa ve diğer devletler) birini temsil eder. Başkanlık seçiminde, bu beş bölge arasında eşit coğrafi rotasyon gözetilmektedir ve başkan yıllık olarak değişmektedir. Bunun dışında, 2002 yılından bu yana, Başkanlık beş bölgenin her biri tarafından yürütülmektedir. Gelenek gereği, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri, Yürütme Kurulu'nda görev yapmazlar (UNICEF, 2020a, 2020b).

Büro, UNICEF sekreteryası ile Yürütme Kurulu'nda temsil edilen bölgesel gruplar arasında bir köprü görevi görür ve Yönetim Kurulu'nun etkililiğini artırmak için öncelikle oturumda kararların müzakeresini kolaylaştırmak gibi irtibat, idari ve işlevsel konularla ilgilenir. Büro normalde aylık toplanır iken Yönetim Kurulu'nun üç yıllık oturumları sırasında ise Büro her gün toplanmaktadır. 2019/9 kararı uyarınca, aylık Büro toplantı tutanakları, Büro tarafından onaylandıktan sonra Yönetim Kurulu üyeleri ve gözlemcileri ile paylaşılmaktadır (UNICEF, 2020a, 2020b). Büro üyeleri, kendi bölgesel grupları içinde ve diğer gruplar arasında istişareleri koordine ederek ve devam eden konularda oturumlar arasında Sekreteryaya ile çalışarak Yönetim Kurulu'nun çalışmalarını kolaylaştırmada hayati bir rol oynamaktadır. Başkan ayrıca ortak toplantılarla ilgili konularla diğer fonların ve programların yürütme kurullarının başkanlarıyla da temas kurar.

Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi: Yönetim Kurulu ile UNICEF Sekterliği arasında etkili bir iletişim sürdürülmesinden sorumlu olan Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi;

çalışmalarında bağımsızlık, tarafsızlık, şeffaflık ve kapsayıcılık ilkelerini gözetmektedir. Bu doğrultuda, Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi, Başkan ve Büro'nun rehberliğinde Yürütme Kurulu'nun çalışmalarının tüm yönlerine hizmet eder (UNICEF, 2020a, 2020c.)

Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi, Başkan ve Büro'nun diğer üyeleriyle istişare halinde Yönetim Kurulu'nun işlerini düzenler ve tüm oturumlarına hizmet eder. Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi, Yönetim Kuruluna sunulan veya resmî toplantılarından kaynaklanan tüm dokümantasyon için editörlük ve teknik hizmetler de sağlar. Gayriresmî danışmanlık ve açıklamaların yanı sıra, Büro toplantıları ile ilgili olarak da Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi'nin benzer sorumlulukları vardır. Yönetim Kurulu'nun yıllık saha ziyaretini koordine eden Sekreterlik Ofisi, diğer fonlar ve programlarla dönüşümlü olarak yıllık ortak saha ziyaretini ve BM Yönetim Kurullarının ortak toplantısını da koordine etmektedir (UNICEF, 2020a). Bütün bunlara ek olarak, Yönetim Kurulu Sekreterlik Ofisi; belgeleri, kararları, ülke program belgelerini ve Yönetim Kurulu takvimini barındıran Yönetim Kurulu web sitesini ve oturum içi belgeleri, sunumları, bildirimleri ve diğer süreçlerle ilgili bilgileri barındıran PaperSmart portalını tutmaktadır (UNICEF, 2020a, 2020c).

Finansman

UNICEF tamamen gönüllü katkılarla finanse edilmektedir. Bu nedenle programlarını ve başarılarını sürekli olarak aktif bir şekilde tanıtmaya gereksinim duymakta ve finansal destek isteminde bulunmaktadır. Buna göre, UNICEF'in kamu ve özel kesim olmak üzere iki temel finansman kaynağı vardır. Kamu finansman kaynakları arasında hükümet ve uluslararası örgütler yer alırken özel kesim finansman kaynakları arasında ise sivil toplum, özel kuruluşlar ve bireylerden gelen gönüllü katkılar bulunmaktadır (Beigbeder 2001). Schiavone (2008) Fonun kaynaklarının %70'in üzerinde bir oranının doğrudan hükümetlerden ve yaklaşık %20'sinin ise bağış toplama kampanyaları, kutlama kart satışları, bireysel bağışlar, genel kamu kaynaklarından, geriye kalanın ise BM sistemi ve muhtelif kaynaklardan geldiğini belirtmektedir.

Fonun 2019'daki toplam geliri 6,4 milyar \$'dır. Bunun 4,74 milyar \$'ını kamu finansman kaynakları, 1,45 milyar \$'ını özel kesim finansman kaynakları ve 0,21 \$'ı da muhtelif diğer finansman kaynaklarından oluşmaktadır (UNICEF, 2020d). Kamu finansman kaynakları arasında en büyük katkıyı yapanlar sırasıyla; ABD (743 milyon \$), Birleşik Krallık (494 milyon \$) ve Almanya (464 milyon \$) bulunmaktadır. Özel kesim finansman kaynaklarını ise özel sektör, Millî

Komiteler, UNICEF ülke ofislerinin bağış toplama kampanyaları ve sivil toplum kuruluşlarının yapmış oldukları katkıları içermektedir. UNICEF'e (2020d) göre, Mili Komiteler arasında en fazla katkıda bulunanlar; ABD Milli Komiteleri (221 milyon ABD \$), Japonya (145 milyon \$) ve Almanya (101 milyon \$) ilk üç sırada yer almaktadır.

UNICEF'in Eğitime Yönelik Faaliyetleri

UNICEF'in görevi sadece eğitim faaliyetlerinden oluşmamaktadır. Örgüt ilk zamanlarda sağlık ve beslenme bilinci üzerinde durmuştur. Ancak ilerleyen yıllarda, insan haklarına yönelik bir dizi yasal araçlarla birlikte, özellikle kız çocuklarının ve ilkökul eğitimine yönelik eğitimin formal ve informal alanlarına ilgisini gittikçe arttırmıştır (Beigbeder, 2001). Aslında UNICEF'in eğitime bu ilgisinin arkasında, BM Genel Kurulu'nun Ocak 1961'de 1960'lı yılları ilk "BM Kalkınma On Yılı" olarak belirlemiş olmasının yer aldığı söylenebilir. Buna göre, UNICEF kalkınmadaki rolünü tanımlamak için çocukların temel gereksinimlerini belirlemek üzere özel bir araştırma yürütmüştür. "Gelişmekte Olan Ülkelerin Çocukları (The Children of Developing Countries)" başlıklı nihaî rapor, ülkelerin kalkınma planlarını tasarlarken çocukların gereksinimlerini karşılamalarının önemini ana hatlarıyla açıklamıştır (Verloren, 2009). Buna ek olarak, araştırmadan elde edilen sonuçlar UNICEF'in uzun zamandır yürüttüğü ülke programlarının genel çerçevesini de belirlemiştir. Bu doğrultuda, UNICEF ülke programlarında iki temel alanı esas almıştır. Bunlardan biri geniş sosyal hizmetler, ikincisi ise çocuğun yetişkin yaşamına hazırlanmasıdır (Jones ve Coleman, 2005). Beigbeder (2001), UNICEF Yönetim Kurulu'nun çocuğun yetişkin yaşamına hazırlanması kapsamında Fonun yardımlarının ilkökul eğitimi, tarım eğitimi ve mesleki eğitimi de içerecek biçimde genişletilmesini kabul ettiğini belirtmektedir.

Jones ve Coleman (2005), UNICEF'in ilk çalışmalarında ulusal kalkınmaya odaklanan bir eğitim yaklaşımını benimsediğini ve bu doğrultuda ülke programlarında geniş kapsamlı bir programı teşvik ettiğini belirtmektedir. Ayrıca UNICEF'in bir bütün olarak eğitim sistemleri (hem formal hem de informal) konusundaki endişesi de UNESCO ile zorunlu olarak yakın ilişkisini güçlendirmiştir. Beigbeder'e (2001) göre, UNICEF'in alternatif pedagojiye dayalı informal eğitime ilgisi, 1973 ve 1974'te Yönetim Kurulu'na, Uluslararası Eğitimi Geliştirme Konseyi tarafından sunulan raporlara dayanmaktadır. Bununla birlikte, UNICEF doğru bir şekilde informal eğitim programlarının genel eğitim sistemlerinin yerini almaması gerektiğini savunmuştur.

UNICEF, 1975'te kalkınma eğitimine aktif olarak dahil olmuş ve 1979'dan 1984'e kadar bu alandaki BM sisteminin lider kuruluşu olmuştur. Bu program için teşvik, özellikle İskandinav ülkeleri ve ABD'deki millî komitelerden gelmiştir. UNICEF'in endişesi, kalkınma kavramını geliştirmekte olan ülkelerdeki çocukların durumuyla ilişkilendirmek olmuştur. Bu doğrultuda hedef gruplar olarak sanayileşmiş ülkelerdeki öğretmen yetiştiren eğitim kurumları, ilkokul ve ortaokulların öğretmenleri ve ebeveynleri, çocuk ve gençlik kitaplarının yayıncıları ve sivil toplum kuruluşları (STK) olarak tanımlamıştır. Kadın grupları, dinî kuruluşlar, sendikalar, parlamenterler ve yerel yönetimler, kütüphaneciler ve diğerleri daha sonra bunlara dahil edilmiştir. Program, sanayileşmiş ülkelerdeki millî komiteler ve STK ortakları ile yakın işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında program; geliştirme eğitim kitleri, bildiriler, haberler ve notlar, çalışma gezileri, atölye çalışmaları ve seminerlerin düzenlenmesini içermektedir (Beigbeder, 2001).

UNICEF 1980'lerin ortasında Afrika kıtasındaki çocukların durumuna daha fazla odaklanmıştır. Bu dönemde yayınlanan “İnsana Ulaşma: Afrika Çocuklarının Geleceği (Human Reach: A Future for African's Childeren)” adlı bir raporda Afrikalı çocukların uzun vadeli beslenme ve sağlık sorunlarına dikkat çekilmiştir. Raporda 1985 yılında sadece Afrika'da 5 milyon çocuk ölmüş olsa da açlık, kuraklık, salgın hastalık ve medya ilgisizliğinin birleşimiyle her yıl ortalama 4 milyon çocuğun öldüğü belirtilmektedir. Yine bu raporda, bu ölümlerin önüne geçmek için istikrarlı ve sürdürülebilir şekilde bir finansman desteği sağlamak üzere yeni bir Marshall Planı oluşturma çağrısında bulunulmuştur (Bennett & Oliver, 2015).

1980'lerin sonunda, UNICEF Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uyarlanmasında kilit bir rol üstlenmiştir. Nihayet uzun soluklu bir kampanya sonrasında oluşturulan Çocuk Hakları Sözleşmesi Ocak 1991'de imzaya açılmıştır. Sözleşme birçok devlet tarafından imzalanmıştır (Bennett ve Oliver, 2015). UNICEF çocuklara yönelik olarak birtakım uluslararası müdahaleler geliştirmekte ve yine bu hakların korunması için uluslararası kampanyalar düzenlemektedir. Söz konusu bu kampanyalar arasında eğitim hakkına yönelik olanlar merkezîdir (Akkari & Lauwerier, 2015).

1992'de UNICEF'in desteğiyle Mısır'da Topluluk Okulları Projesi başlatılmıştır. Bu proje kapsamında Yukarı Nil bölgesinin ücra kırsal bölgelerindeki yaklaşık 150 küçük köyde 4000 kızın eğitime erişimi sağlanmıştır. Yine UNICEF'in desteği ile 1993'te Yemen'de Hamlet

Okulları Programı uygulamaya konulmuştur. Söz konusu bu program kapsamında ise kırsal kesimde eğitime erişimi sağlanan çocuk sayısı 7000 olmuştur. Bu topluluk okullarında öğrencilerin öğrenim göreceği okullar yerel halk tarafından yapılmış ve bu yerel halk okul yönetimine dahil edilmiştir. Hükümetler öğretmenlerin maaşlarını, ders kitaplarını ve öğretmenlerin eğitimlerini üstlenirken UNICEF ise proje ekiplerinin eğitimini, müfredatın geliştirilmesini ve bazı eğitim materyallerini karşılamıştır. Ancak projenin başlıca finansörleri ise Kanada Kalkınma Ajansı, Hollanda, Birleşik Devletler Kalkınma Ajansı (United States Agency for International Development, USAID) ve British Airways olmuştur (Beigbeder, 2001).

Yukarıda belirtilen projelere paralel olarak UNICEF'in Türkiye'de de yürütmüş olduğu faaliyetler bulunmaktadır. Örneğin, UNICEF'in 2004 yılında, Türkiye'de MEB işbirliği ile "Haydi Kızlar Okula" adı altında "Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası" bunlar arasında en dikkat çekenlerden biridir. Bu kampanyanın amacı, 2005 yılına kadar ilköğretimde kız-erkek öğrenci eşitliğini sağlamaya yöneliktir. Söz konusu kampanya, Türkiye'de kız çocuklarının okullaşma oranlarının görece düşük olduğu 53 ili içermiştir. UNICEF'in açıklamalarına göre, Türkiye'de özel sektör bu kampanyanın finansmanına büyük destek vermiştir (UNICEF, 2020). Ancak yukarıda vurgulandığı üzere, UNICEF'in kampanyalarında eğitim hakkına erişimi öncelikli olarak görünse de Türkiye'de kız çocuklarının okullaşmasına yönelik yürütülen söz konusu bu kampanyaya özel sektörün verdiği desteğin sorgulanması gerekmektedir.

UNICEF'in son yirmi yıldaki politikalarında meydana gelen değişim raporlarında da görülebilir. Fonun en önemli yayını dünyanın her yerindeki çocukların hayatta kalması, gelişimi ve korunmasına ilişkin en son istatistikleri sağlayan Dünya Çocuklarının Durumu (State of the World's Children) raporudur (Akkari & Lauwerier, 2019; Beigbeder, 2001). UNICEF, 2000'lerin sonuna gelindiğinde eğitim alanında kayda değer bir strateji değişikliğine gitmiştir. Buna göre UNICEF, 2000'lerde kendini çocuk dostu okulları (Child-friendly school, CFS) teşvik eden bir örgüt olarak konumlandırır iken eğitim stratejisini de marjinal ve yoksul toplumsal kesimlere daha fazla destek verme üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu strateji değişikliği; okul düzeyinde kaynak dağıtımını, CFS'lerin teşvik edilmesini, eğitim yönetimine toplumsal katılımın sağlanmasını, okuldaki şiddetin nedenlerinin ortaya konulmasını ve buna yönelik çözüm önerilerinin getirilmesini içermektedir (Akkari & Lauwerier, 2015). CFS'ler aracılığıyla UNICEF'in her çocuğun, özellikle hem gündelik koşullarda hem de acil durumlarda en

savunmasız ve ulaşılması zor nüfuslar arasında bulunanların, okulda daha nitelikli bir eğitim almasını amaçlamaktadır. Bu okullar toplum temelli okullardır (Orkodashvili, 2013). Biraz daha somut bir anlatımla, CFS'ler ailelerin, yerel yönetimlerin, STK'lerin eğitim yönetimine katılımının yanı sıra, eğitim finansmanına da katılımını teşvik etmektedir.

Akkari & Lauwerier (2015), bilgi temelli toplumda, UNICEF'in bir ülkenin toplum refahı ve sağlığını artırmanın yanı sıra, eşitsizlikleri ortadan kaldırmada eğitimi önemli bir yatırım aracı olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu bakışla yaklaşıldığında, UNICEF eğitimin insanların kendi potansiyellerine ulaşmalarının ötesinde, şu andaki ve gelecekteki kuşakların gelişimine yardım etmede önemli bir işleve sahip olduğuna inanmaktadır. UNICEF 21. yüzyılda beş hedef üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu hedefler aşağıda sırasıyla verilmiştir (Beigbeder, 2001):

1. *Çocuk sağlığı ve gelişimi*: Çocukların sıtma, kızamık gibi önlenbilir hastalıklardan korumasını sağlamak.
2. *HIV/AIDS ve çocuklar*: Hastalığın yayılmasını önlemek ve AIDS yüzünden yetim kalan çocuklar da dahil olmak üzere yaşamları HIV/AIDS'ten etkilenen çocukları desteklemek.
3. *Temel eğitim ve cinsiyet eşitliği*: Küresel düzeyde tüm çocukların eğitime erişimini sağlamak.
4. *Çocukların şiddet, kötüye kullanma ve istismardan korunması*: Çocukları çocuk işçiliği, silahlı çatışma ve diğer zararlı durumlardan korumak.
5. *Çocuk hakları için politika savunuculuğu ve işbirlikleri*: Çocuk haklarına dikkat çekme çalışmalarını sürdürmek.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

UNESCO'nun eğitim alanında yürütmüş olduğu programların çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda bu alanda önemli etkilere sahip olduğu düşünülebilir mi? Bu soruya verilebilecek yanıtın oldukça muğlak olduğunu belirtmek gerekmektedir. Burnett (2010) bunun iki nedeni üzerinde durmaktadır. Bunlardan ilki bütçe kaynaklarının sınırlı olmasıdır. Buna göre, UNESCO eğitimin dışında bilim, sosyal bilimler, kültür, iletişim, çevre, sağlık ve ayrıca son dönemde su erişimi olmak üzere birçok alanda faaliyet göstermektedir. Sınırlı kaynakların bu kadar geniş bir yelpazeye yayılan faaliyetlere tahsis edilmesi eğitim, bilim ve kültürel faaliyetlerle baş etmede kendi başına sınırlayıcı bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır (Bennett ve Oliver, 2015; Burnett, 2010). Örneğin, UNESCO'nun 2018 bütçesi 1,8 milyar \$ olup bu

bütçenin %11'i kurumsal hizmetlere ve yönetime, genel politika ve yönlendirmeye, %13'ü yürütülen programla ilgili hizmetlere, %4'ü iletişim ve medya hizmetlerine (ifade özgürlüğünü teşvik, medya desteği, gazeteciler, bilgiye erişim vb), %16'sı kültür (kültürel mirasın korunması, yaratıcılık ve sanat, kültürel gelenek vb.), %33'ü eğitim ve %18'i de bilimler ve okyanuslarla ilgili çalışmalara harcanmıştır (UNESCO, 2020d).

UNESCO, BM çatısı alındaki herhangi bir kuruluşla karşılaştırıldığında daha fazla üyeliğe sahip olan bir örgüttür. Üstelik, UNESCO yürüttüğü çeşitli programları aracılığıyla dünya çapında büyük beğeni toplayan başarılar elde etmiştir (Joyner ve Scott, 1986). Bununla birlikte, UNESCO'nun gündemi bir dereceye kadar yumuşak başlı olma eğilimindedir. Bu bir anlamda örgütün elverişsiz ve oldukça politikleştirilmiş karar alma yapısını da yansıtmaktadır (Albatch, 1998). Söz konusu bu durum UNESCO'nun eğitim alanında oynadığı rolü sınırlandıran faktörlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. 1970'lerde UNESCO çevresinde İsrail'e karşı birtakım eylemler gerçekleştirilmesi ve bunu takiben bazı kararlar alınması örgüt ile bazı devletleri ve araştırmacıları karşı karşıya getirmiştir. Örneğin, UNESCO'nun kurulduğu sırada coşkulu bir destekçisi olan ve kurumu Batı liberalizminin ilkelerine dayalı bir kurum haline getirilmesini sağlayan ABD, 1984'te Cumhuriyetçi başkan Ronald Reagan döneminde birtakım gerekçeler ileri sürerek UNESCO'dan çekilmiştir. ABD'nin ileri sürdüğü gerekçelerin arkasında örgütün “İsrail'e yönelik tutumu”, “istemde bulunduğu bazı reformların yerine getirilmemesi”, “bütçesini sorumsuzca kullanması” ve “örgütün politik olarak sola eğilimli olması” yer almaktadır. ABD'nin örgütten ayrılmasından bir yıl sonra da İngiltere ve Singapur örgütten ayrılmıştır (Albatch, 1998; Beigbeder, 1997; Bennett ve Oliver, 2015; Joyner ve Scott, 1986).

Yukarıda belirtilen üç ülkenin örgütten ayrılması, UNESCO'nun bütçesinin yaklaşık %30'unu kaybetmesine yol açmıştır. Dolayısıyla örgütün yürüttüğü programlar bundan oldukça olumsuz etkilenmiştir. Bunu takiben, Kasım 1987'de örgütün yeni genel direktörü olan Frederico Mayor Zaragoza, bu ülkelerin örgüte geri dönmesini sağlamak için hem yönetim yapısında hem de programlarda reformlar gerçekleştirmiştir (Bennett ve Oliver, 2015). Ancak bu reformlar, yoksul ve gelişmekte olan ülkelere ziyade zengin ülkelerin ve grupların çıkarlarına hizmet edecek neoliberal piyasa yanlısı reformlardır. Söz konusu bu reformlar, WB başta olmak üzere bankacılık kurumlarının gücünü artırmıştır (de Siquere, 2002).

ABD, UNESCO'dan tekrar çekilmek için Ekim 2017'de başvuruda bulunmuştur. Ancak bu sefer İsrail de ABD ile birlikte hareket etmiştir. Söz konusu bu çekilme kararının arkasındaki politik gerekçe ise Filistin'in Ocak 2011'de Genel Konferans tarafından UNESCO'nun 195. üyesi olarak kabul edilmesidir. Her iki ülke Genel Konferans'ın bu kararına yanıt olarak UNESCO'nun bütçesine yapmış oldukları katkıları durdurmuştur. Bu da UNESCO'nun düzenli bütçesinin yaklaşık %28'ini kaybetmesine yol açmıştır. Dolayısıyla örgüt kendini yeniden bir mali kriz içinde bulmuştur (Eckhard, Patz ve Schmidt, 2019; Hüfner, 2017). Yaşanan bu durum karşısında örgüt; Irak, Tunus ve Mısır'da rekabete dayalı medya sistemlerinin sürdürülmesine yönelik programlar, Afganistan ve Irak'ta yürütülen okuma yazma programlarının yanı sıra, ABD'nin yapmış olduğu katkılardan kaynak aktarılmayan bütçe dışı programlardan bile (Holokost eğitimi gibi) bütçe kesintisine gitmek zorunda kalmıştır (Hüfner, 2017).

UNESCO'nun yürütmüş olduğu programların çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda bu programlar için mevcut kaynakların sınırlı olması, örgüt üzerindeki politik ve finansman baskısını da beraberinde getirmektedir. Örgüte en çok bütçe desteğinde bulunan ülke konumundaki ABD'nin kendi isteği yapılmadığında bu bütçe desteğini bir tehdit aracı olarak kullanması, UNESCO'nun programlarını bu ülkenin istekleri doğrultusunda gözden geçirmesini gerektirmiştir. Bennett ve Oliver (2015), UNESCO'nun 1998'de programlarındaki temel alan sayısını on dörtten yediye, özel programlarının sayısını da elli dörtten on yediye düşürdüğünü belirtmektedir.

Eğitimin kendi içinde birçok alt alandan oluşması UNESCO'nun bu alandaki uzmanlığını uygulamaya geçirmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum UNESCO yönetiminin eğitim alanındaki faaliyetleri hakkında yerine getirmesini zora sokmaktadır. Bütün bu ve diğer engeller karışıklığa, verimsizliğe ve UNESCO'nun profilini düşürmekle sonuçlanmaktadır. Yıllar geçtikçe UNESCO'nun bütçesinin azalmasına karşın personel maaşlarının bütçe harcamalarındaki oranı artış göstermiştir. Kaynakların bu eşitsiz dağılımı, temel kalkınma çalışmaları ve saha faaliyetleri için mevcut fonlarda bir azalmaya yol açmıştır. Sonuç olarak eğitim sektöründeki saha faaliyetleri için çok düşük bütçenin tahsis edilmesi, UNESCO'nun girişimlerini engellemekte ve verimliliğini ve etkinliğini azaltmaktadır (Burnett, 2010). Dolayısıyla eğitime ayrılan sınırlı mali kaynak sorununa bir de politize olmuş bürokrasi sorunu eklenince eğitim ve politika analizi alanındaki karşılaştırmalı çalışmalarda en önemli veri kaynaklarından biri olan UNESCO'nun

eğitim alanındaki istatistik, bilgi ve danışma hizmetlerini üye ülkelere sağlık bir biçimde sunmasında sorun yaşanmaktadır (Albatch, 1998; Burnett, 2010).

UNESCO'nun aksine UNICEF, BM'nin ne bir uzmanlık birimi ne de işlevsel bir örgütüdür. Yani her iki örgüt aynı statüde değildir. Bunlardan UNICEF yalnızca bir fon iken UNESCO ise teknik bir birimdir. Bu durum UNESCO'nun faaliyetlerini üyelerinin iyi niyetlerine ve ödeme katkılarına dayalı olarak yürütmesini sağlarken UNICEF'i ise faaliyetlerini finanse etmek için sürekli bir kaynak arayışına itmektedir (Akkari & Lauwerier, 2015). UNICEF çocukların yararına olan projelerin uygulanması için devletlere hibe yardımlarında bulunmaktadır. Bu projelerin uygulanması sırasında UNICEF, WHO, Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization), UNESCO ve diğer başka kuruluşların yanı sıra, özel sektördeki birçok küresel ve yerel düzeydeki işletmelerle işbirliğinde bulunmaktadır.

UNICEF'in yöneticileri kamu yönetimi deneyimi olan, Amerikan diplomasinin inceliklerini bilen üst düzey bürokrat kimliğine sahip bir Amerikan yurttaşıdır. Bu yöneticilerin sahip oldukları nitelikler bunlarla sınırlı değildir. Aynı zamanda özel sektör deneyimi olan ve sektördeki kayda değer uluslararası şirketlerde çalışmış olan kişilerdir. Hantal (2009), bu kişilerin görev sürelerinin bitiminde yine tekrar aynı ya da başka bir uluslararası şirkette görev yapmaya devam ettiğini belirtmektedir. Verloren (2009) buna örnek olarak bir avukat olmanın yanı sıra, ABD'nin ilk kadın Tarım Bakanı olan ve 2005'te UNICEF Genel Direktörlüğü'ne atanan Ann Veneman'ı vermektedir. Kaliforniya'nın Central Valley'deki bir aile çiftliğinde büyüyen Veneman, dünyanın dört bir yanındaki aç çocukların doyurulmasına yardım etmeye odaklanmıştır. Veneman, okullarda bedava öğle yemeği ve kahvaltı programlarıyla çocukların iyi beslenmesini desteklemiş ve güvenli gıda tedarikiyle halk sağlığını korumaya çalışmıştır. Ancak Veneman görev süresinin bitimini takiben, dünyanın önde gelen yiyecek şirketlerinden biri olan Nestle'nin yönetim kuruluna girmiştir. Dünyanın en büyük gıda şirketi ve hazır su üreticisi olan Nestle'nin ürünlerini kasten yanlış tanıtmaktan çocuk işçi kullanmaya kadar uzanan 'tartışmalı' geçmişi bulunmaktadır (Andrei, 2020; Clarke, 2018). Yine benzer bir örnek olarak UNICEF'in 2020 itibarıyla halen direktörlüğünü yapmakta olan Henrietta Fore verilebilir. Henrietta Fore kamu sektörü deneyiminin yanı sıra, özel sektörde de görev almıştır. Fore'un özel sektörde görev aldığı şirketler arasında Coca-Cola Company ve Exxon Mobil de bulunmaktadır (The American

Academy of Diplomacy, 2020). Bunlardan Exxon Mobil ise atmosfere sera gazı salımında en büyük rolü oynayan enerji şirketlerinden biridir (Dean, 2017).

UNICEF 1954'ten bu yana “iyi niyet elçisi” (goodwill ambassador) uygulamasına yer vermektedir. Bu iyi niyet elçileri kendi alanlarında başarılarla imza atmış ünlü kişiler arasından seçilmektedir. İlk kez 1954'te Danny Kaye ile başlayan uygulama daha sonra Peter Ustinov, Audrey Hepburn gibi ünlüler tarafından üstlenilmiştir. Günümüzde ise bu uygulama uluslararası, bölgesel ve yerel birçok isimden oluşan seçkin bir topluluk tarafından yürütülmektedir. Söz konusu bu uygulamanın UNICEF'e birkaç açıdan yararı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ünlülerin yeteneklerini ve ünlerini çocuklar için ortaya koymalarıdır (Bennett ve Oliver, 2015). Örneğin, Peter Ustinov, sayısız televizyon ve kişisel gösterilerde neredeyse 30 yıl görev yapmıştır. Peter Ustinov'un yanı sıra, zamanını ve yeteneklerini UNICEF yararına sergileyen diğer ünlüler arasında; Harry Belafonte, Liv Ullmann ve Julio Iglesias yer almaktadır (Beigbeder, 2001). İkincisi, UNICEF bu uygulamayı özel finansman desteğini artırmanın bir yolu olarak kullanmaktadır (Bennett ve Oliver, 2015). Japon aktris ve televizyon sanatçısı iyi niyet elçisi Tetsuko Kuroyanagi, 1984'ten beri ziyaret ettiği ülkelerde UNICEF programları için 20 milyon \$'dan fazla gelir elde etmiştir. Yine, UNICEF Film Sanatları özel temsilcisi ve aynı zamanda Uluslararası Kiwanis Şirketinin onursal başkanı olan Roger Moore, iyot eksikliğini ortadan kaldırmak için 75 milyon \$ toplamıştır (Beigbeder, 2001).

UNICEF, iyi niyet elçisi uygulaması ile toplum nezdinde tanınmış ve belli saygınlığı olan kişileri vitrine koyarak bir nevi bu kişileri halkla ilişkiler uzmanı olarak kullanmaktadır. Bu yolla hem kendi tanınırlığını artırmakta hem de etki alanını genişletmektedir. Daha ötesi, bu uygulamayı toplumdaki saygınlığını artırmanın bir aracı da olarak kullanmaktadır. Ancak bunun her zaman tek taraflı bir çıkar ilişkisine dayandığını söylemek zordur. İyi niyet elçileri arasında sahip olduğu bu unvanı kendi çıkarları için kullananlar olmuştur. Örneğin George Weah Avrupa'da büyük takımlarda futbol oynamış Liberyalı bir futbolcudur. Bu yönüyle Weah, özellikle gençler arasında yüksek profilli bir UNICEF iyi niyet elçisi haline gelmiştir. Weah, sportif şöhretini 2005'te Liberya başkanlığında güçlü bir çıkış yapmak için kullanmıştır (Cooper, 2016).

UNICEF çocukların eğitimi ile ilgilenen ana kurum iken UNESCO küresel politikalar koordine eden lider kurumdur. Bununla birlikte, Jomtien'den itibaren, UNESCO resmî olarak lider kurum olmasına karşın, WB sürecin kontrolünü etkili bir şekilde ele alarak BM kurumlarını ve

hedeflerini ikincil konuma getirmiştir (de Siquare, 2002). Jones ve Coleman'a (2005) göre, UNESCO ekonomik küreselleşme ve neoliberalizm konusunda en kararsız BM uzmanlık birimidir. UNICEF ise 1980'li yılların sonuna kadar WB ve Uluslararası Para Fonu'nun (International Monetary Found, IMF) politikalarında yönelik karşı bir duruş sergilemiştir. Ancak Jomtien'den beri bu iki örgüt daha çok birleşik bir cephe sunmaktadır. Yine de yıllar içinde UNICEF çalışanları, alternatif bakış açılarını tartışmak için Like-Minded Grubu adı altında bazı İskandinav ve Kanadalı yardım kuruluşlarıyla belli aralıklarla ve sessiz bir şekilde bir araya gelmektedir. Bununla birlikte UNICEF, WB ve neoliberal eğitim politikaları hakkında kamuoyunda görünür biçimde çok az eleştiri üretmektedir (Spring, 2015).

UNESCO'nun eğitimde yerelleşmeye yaklaşımı hak temellidir. Bu çerçevede UNESCO, eğitim ile ilişkili reformların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda toplumun farklı kesimlerinin karar alma sürecine dahil olmasını içeren sözde bir demokratik bir katılım sürecini teşvik etmektedir. Daha ötesi, UNESCO üye devletlerin yerel eğitimcileri, bürokratları ve topluluklarının kapasitesini güçlendirmeyi mümkün kılan bir girişimi uygulamaya koymuştur. Yerel kapasitelerin oluşturulması ile ilgili eğitim, yerel politika konularını ele almaktadır. Sivil toplum ile özel sektörün okul temelli yönetişimde ve yerel düzeyde yürütülecek planlamada yer almasının yollarını incelemektedir. Ayrıca bu çalışma, Bölge Eğitim Yönetimi Bilgi Sistemleri'nin kapasitesini nasıl güçlendirebileceğini de sorgulamaktadır. Böylece EFA politikasını destekleyen verilerin toplanması, sunulması ve kullanılması konusunda daha verimli olunacağı düşünülmektedir. UNESCO, değerlendirme için de mevcut kılavuzları hazırlamaktadır. Bunun nedeni, üyelerin reformun uygulanmasındaki ilerlemeyi daha kolay ve standart bir biçimde değerlendirebilecek olmasıdır (UNESCO, 2007). Popic ve Pate'ye (2011) göre, UNICEF'in eğitimde yerelleşmeye gösterdiği ilgi çocuk haklarının daha iyi gerçekleştirilmesi, savunmasızlığın, yoksunluğun azaltılması ve temel hizmet sunumunu iyileştirerek Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne eşitlikle ulaşma hedefleri tarafından yönlendirilmektedir. Yerinden yönetim, çocuk hakları ve Binyıl Kalkınma Hedefleri arasındaki temel bağlantı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından garanti edildiği gibi, tüm yurttaşlar için erişim ve fırsat eşitliği ilkesidir. UNESCO ve UNICEF'in toplumun geniş bir kesiminin eğitim yönetiminde karar alma sürecine katılımı sağlamaya çalışması ve bununla ilişkili olarak hesap verebilirliği güçlendirilmesi yönüyle de eğitimde politik yerelleşmeye destek verdiği gözlenmektedir.

WB gibi uluslararası örgütler özelleştirmenin eşitsizliği artırma potansiyelini kabul etmekle birlikte, özelleştirmeyi eğitimdeki bir dizi sorunların ortadan kaldırılmasında mucizevi bir çözüm yolu olarak görmektedir. Eğitim hizmetlerinin sunumunda özel kesimin daha fazla sorumluluk almasının istenilmesinin arkasında yer alan iddialardan biri bu sektörün eğitimin bütün yönleriyle gelişimine katkıda bulunacağına öngörülmesidir. Ancak bu öngörü son derece yüzeyseldir. Bunun nedeni sadece eğitimin kendi başına bir piyasa oluşturmadığından değil, aynı zamanda dünyanın hemen hemen her yerinde, çeşitli eğitim seviyelerinde, kamusal ve özel arasındaki sınırların gittikçe bulanıklaşıyor olmasıdır (Akkari & Lauwerier, 2015). UNESCO ve UNICEF, resmî konumlarına göre eğitimi temel bir insan hakkı olarak görmekte ve eğitimin parasız ve kamusal hizmet olarak sunulmasını savunmaktadır. Buna dayanarak her iki örgütün de piyasa yerleşmesinden uzak olduğu ve eğitimde özelleştirmeye sıcak bakmadığı söylenebilir. Bununla birlikte, her iki örgütün de sözde kamu kaynaklarının sınırlılıklarını ileri sürerek eğitimin finansmanında alternatif stratejilere başvurulması gerektiğini ileri sürmeleri, piyasa yerleşmesinden uzak olmadıklarını göstermektedir.

Spring (2009, 2015), UNESCO ve WB'nin çok uluslu şirketlerle oldukça yakından bağlantıları olduğunu belirtmektedir. UNESCO ve WB tarafından 2006 yılında WEF'da EFA'ya yönelik olarak "Kamu-Özel İşbirliği" adı altında bir çalıştay düzenlemiştir. Bu çalışmaya dahil olan şirket arasında Intel, BT (British Telecom), Cisco, SAP ve Hewlett-Packard yer almaktadır. Söz konusu bu şirketler; dünyanın en büyük bilgisayar, yazılım, bilgi teknolojileri üreticileri arasında olup bunları eğitim sistemlerine pazarlayanlardır. Bunun ötesinde, UNESCO'nun web sitesinde, Kamu-Özel İşbirliği EFA için giderek daha önemli bir rol oynamasının yanı sıra, EFA hedeflerine ulaşılması bakımından alternatif bir finansman kaynağı oluşturması ve daha fazla teknik yardım sağlaması beklenmektedir.

Çocukların temel hak ve özgürlüklerine erişebilmesi hedefi doğrultusunda çaba göstermeyi kendisine söylem edinen UNICEF, bunu tamamen özel sektörle kurduğu işbirliğine dayalı olarak yürütmektedir. UNICEF'e göre özel sektörle kurduğu başarının arkasındaki neden ise bu sektörde çocuklara değer veren birçok kuruluşun bulunmasıdır. Fonun küresel düzeyde ve yerel düzeydeki işbirliği yaptığı işletmelerin her biri içinde bulunduğu sektörün öncüleri arasındadır. Bu şirketlerin bazıları tek bir ülkede ulusal kampanyalar düzenlemekte ya da bunlara destek vermektedir. Örneğin Botswana'nın en büyük telekomünikasyon şirketi kimsesiz çocuklara

yönelik bakım projesi başlatmıştır. Yine aynı biçimde, İskandinav mobilya ve ev ürünleri mağazası IKEA, UNICEF'in Liberya'da yürüttüğü projesine 9000 masa bağışlamıştır (Verloren, 2009). Diğer yandan UNICEF'in Türkiye'de işbirliği içinde bulunduğu kurumsal ortakları arasında ise ACE Lojistik Hizmetleri A.Ş., Bilkent Üniversitesi, CarrefourSA, DHL Express Türkiye, Henkel Türkiye, TAV Havalimanları, Tepe İnşaat, Yapı Kredi Bankası, Türkiye Ekonomi Bankası, Yemek Sepeti, Türkiye İş Bankası, Yalıkavak Marina, Sandžak Balkan Mutfağı, Roche, Procter & Gamble, National Geographic Channel, Müjde, MBIS Management & Business Information Services yer almaktadır (UNICEF Türkiye Milli Komitesi, 2020).

UNICEF, iş dünyasının çocuk haklarının desteklenmesinde ve korunmasında önemli bir rolü olduğuna inanmaktadır. Ancak UNICEF'in tamamen bireylerin, işletmelerin, vakıf ve devletlerin gönüllü katkılarıyla finanse edildiği düşünülürse özel sektörün fUNICEF'le işbirliğinde bulunmasında bu kadar istekli olmasının tek nedenini çocuklara verdiği önem ve değerle açıklamak pek mümkün görünmemektedir. Aslında özel kesimin bu ilgisinin arkasındaki gerçek neden ise yine piyasa mantığından öte bir şey değildir. Collier (2010), özel sektörün UNICEF'le kurdukları işbirliğinin arkasında cömertliğin yatması ihtimalinin düşük olduğunu belirtmektedir. Sözde bu iyi niyet ilişkisine dayalı olarak kurulan ortaklığın arkasında ise satışları artıracak bir "hale etkisi" yatmaktadır. UNICEF Türkiye Millî Komitesi (2020) özel kuruluşlarla yapılan işbirliğinin yalnızca UNICEF'e değil, aynı zamanda bu kuruluşlara da nasıl yarar sağladığına açıklık getirmektedir. Bunlardan biri marka etkisidir. UNICEF ile işbirliği halinde yürütülecek sosyal sorumluluk projeleri, özel kuruluşun müşterilerinin nezdinde ve içinde bulunduğu sektördeki marka değerini artırmaktadır. İkincisi, uluslararası düzeyde birçok kişi ve fikir liderleri tarafından desteklenen ve aynı zamanda kendisi de bir marka olan UNICEF'le işbirliği yapmak özel kuruluşların tanınırlıklarının yanı sıra, saygınlıklarını da artırmaktadır. Üçüncüsü, UNICEF'in sahip olduğu küresel ve yerel çaptaki teknik program uzmanları, işbirliğinde bulunduğu destekçilerine yönelik geribildirim raporları sunmakta ve yapılan desteğin etkisini ölçebilmektedir. Dördüncüsü, UNICEF'in 190 ülkedeki hükümetler, diğer BM kurumları, STK'ler ve yerel yönetimlerle stratejik ilişkiler içinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, işbirliği yapacak kuruluş hem küresel hem de yerel etki alanı oluşturma olanağına sahip olmaktadır. Beşincisi, kurumsal işbirliğinde bulunan özel kuruluşun içinde bulunduğu sektörde rekabet gücünü ve pazardaki büyüklüğünü artırmanın yanı sıra, kendi çalışanlarının iş doyumunu ve bağlılıklarını da olumlu yönde etkilemektedir. Altıncısı da UNICEF'le kurulan işbirliklerinin

küresel düzeyde tanınan, adeta markalaşmış işbirlikleri yaratmanın önünü açmasıdır. Buna UNICEF'in British Airways'le yaptığı "Change for Good/ Çocuklar İçin Bozdurun" kampanyası ile Starwood Otelleri ile yaptığı "Check out for Children/Çocuklar İçin Göz Atın" kampanyası örnek olarak verilebilir (UNICEF Türkiye Milli Komitesi, 2020)³. Kotler, Keller, Brandy, Goodman ve Hanson (2009), "Çocuklar İçin Bozdurun" kampanyasında British Airways'in uçuşlarındaki yolculardan, seyahatlerinden artan dövizleri bağışlamalarını önerdiğini belirtmektedir. Plan oldukça basit bir biçimde işlemektedir. Yolcular, artık gereksinim duymadıkları dövizlerini British Airways tarafından sağlanan zarflara koymaktadır. British Airways de bu paraları toplayarak doğrudan UNICEF'e bağışlamaktadır. British Airways, uçuş sırasında gösterilen bir videonun yanı sıra, koltuk arkasına yerleştirilen kartlarla ve uçak içi anonslarla da bu programın duyurusunu yolcularına yapmaktadır. Ayrıca British Airways, yapmış olduğu bu katkılarında dolayı UNICEF'in kendisine teşekkür eden bir çocuğun yer aldığı televizyon reklamı da hazırlamıştır. Bunun nedeni "Çocuklar İçin Bozdurun"un doğrudan yolcuları hedeflemesi ve anında sonuç vermesidir. Çünkü, oldukça düşük maliyetli olan bu reklam filmi kapsamlı bir reklam veya tanıtımı gereksiz kılmaktadır. Böylece şirket, bir anlamda, büyük bir bütçesiyle yapmak zorunda kalacağı reklam veya tanıtımını daha düşük bir bütçeyle başarmış olmaktadır. Yazarlara göre, şirketin 1994 yılından bu yana dünya çapında yürüttüğü bu proje dahilinde yaklaşık 45 milyon \$ toplayarak UNICEF'e bağış olarak iletmiştir.

UNICEF'in özel gelir kaynaklarında son yıllarda hem mutlak rakamlar hem de yüzdeler olarak bir artış gözlenmektedir (Bennett ve Oliver, 2015). Kuşkusuz bu artışlarda UNICEF'in üst düzey yöneticilerinin özel sektördeki iş deneyimlerinin yanı sıra, bu sektörün öncüleriyle kurmuş oldukları yakın ilişkilerin de olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu da zor durumdaki çocuklara sözde yardım eli uzatmak için kurulmuş olan Fonun bu yardımı gerçekte gereksinimi olan bu çocuklara mı yoksa özel sektöre mi olduğu tartışmalı hale gelmektedir. Özel sektörün Fon'la yaptığı işbirliğinde elde ettiği avantajlar dikkate alındığında, bu işbirlikler yoluyla bir anlamda UNICEF'in piyasanın kendini yeniden üretmesine olanak sağladığı söylenebilir. Konuya özel sektör açısından yaklaşıldığında ise bu kesimin UNICEF'e vermiş oldukları finansal destek

³"Change for Good" ve "Check out for Children" isimleri kelime oyunları içermekte olup sırasıyla "İyilik İçin Değişim/İyilik İçin Para Bozdurun/Kalıcı Değişim" ve "Çocuklar İçin Çıkış Yapın/Çocuklar İçin Göz Atın" olarak birden çok anlamda okunabilmektedir.

geleneksel hayırseverlikten öte girişimci hayırseverlikle ilişkili olduğu görülmektedir. Kaya (2007), girişimci hayırseverliğin geleneksel olandan farklı olarak girişim sermayedarlığının kavram ve tekniklerinin hayırseverliğe uygulanması olduğunu belirtmektedir. Diğer bir fark da projelerin seçilmesi ve yönetilmesi ile ilgilidir. Bu noktada, girişimci sermayedar/kuruluş sadece cömert değil aynı zamanda stratejik alanlara yatırımlar yapmayı tercih etmektedir. Biraz daha somut bir ifadeyle, girişimci kuruluş daha çok kendi uzmanlık ve finansman olanaklarına gereksinimi olan ve bunlardan en fazla karşılıklı yarar elde edebileceği kuruluşlarla işbirliğine yönelmektedir. Foster (2010) vergiden muaf olan bu girişimci hayırseverlerin bir yandan kendilerini yeniden üretme gücünü ellerinde bulundururken bir yandan da sahip oldukları bu sermaye gücüyle kamusal alanı yeniden yapılandırmaya yönelik politikalara yön verdiğini belirtmektedir.

UNICEF özel sektörde işbirliğinde bulunacağı işletmeler konusunda hiç de seçici değildir. Bu konuda, daha önce üzerinde durulan Nestle örneği dışında, verilecek somut örneklerden biri de UNICEF'in şeker üreticisi Canbury Adams adındaki Kanada Şirketi ile yaptığı işbirliğidir. Collier (2010), Cadbury'un çocukları hedef alan ve yüksek kalorili gıdalar üreten bir şirket olduğunu belirtmektedir. Şirket, UNICEF'e Afrika'da okul yapımı için üç yılda toplam 500.000 \$ vermiştir. Buna karşılık ise Cadbury, yaygın olarak tanınan UNICEF logosunu ürünlerinin ambalajlarına koyma hakkını elde etmiştir. Şirketin bu işbirliğinde başvurduğu satış stratejisi "Bu şekerlemeleri alırsanız Afrika'daki eğitimsiz çocuklara iyilik yaparsınız" mesajı vermek üzerine olmuştur. Yine, konuya ilişkin olarak verilecek diğer örnek de UNICEF'in Türkiye'deki kurumsal işbirliğinde bulunduğu şirketlerden biri olan Turkcell İletişim Hizmetleri Anonim Şirketi (Turkcell) ile ilgilidir. Turkcell'in 2016'da 45 çocuğa cinsel istismar iddiasıyla gündeme gelen bir vakfın sponsoru olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak Turkcell bu konuda kendisine gösterilen tepkiler karşısında söz konusu vakıfla olan sponsorluğunu geri çektiğini açıklamayı beklenirken aksine kendisine tepkisini sosyal medya üzerinden gösteren 11 bin kişinin tweetine erişim engeli getirerek göstermiştir. Dahası bunlar arasından 124 kişiye de "ticari itibarının zedelendiği" gerekçesiyle 10 bin TL manevi tazminat davası açmıştır (Sözcü Gazetesi, 2017).

Yukarıdaki açmazlarla birlikte her iki örgütün nitelik ve hak üzerinden kurduğu söylemler de tartışmalıdır. Nitelik, bir şeyin diğerinden daha iyi ya da daha kötü olup olmadığını ayırt eden ya da belirleyen özellik veya özellikler seti biçimde tanımlanabilir. Eğitime ilişkin çok sayıda

tanımın varlığı, kavramın çok yönlülüğüne ve karmaşıklığına işaret etmektedir. Çok yönlü ve karmaşık bir süreç olan eğitimi yine kendisi gibi aynı özelliklere sahip olan diğer bir kavramla ilişkilendirmek daha da güçleştirmektedir (Yolcu, 2007). “EFA Küresel İzleme Raporu 2005” temel eğitimin niteliği konusunu ele almak için yeterli bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Bu çerçeveye göre, eğitimin niteliği dört parametreye bağlıdır: öğrenenin özellikleri ve yeteneği, öğrenmeye olanak sağlayan girdiler, okul bağlamı ve öğrenme sürecinin sonuçlarıdır. UNICEF’in nitelik konusunda temel yaklaşımı, insan hakları konusuna odaklanmakta olup eğitim sürecinin merkezi olarak öğrenciye öncelik vermektedir (UNICEF, 2007).

UNESCO, öğretmenleri nitelikli bir eğitimin temel unsuru olarak görmektedir. UNESCO; öğretmenlerin eğitimine, statülerine, çalışma koşullarına ve akreditasyonuna dikkat ederek ülkelerin kapsamlı öğretmen politikaları geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Örneğin Sahra Altı Afrika için Öğretmen Yetiştirme Girişimi (The Teacher Training Initiative for sub-Saharan Africa, TTISSA), ulusal öğretmen politikasını iyileştirmeyi ve bölgedeki öğretmen eğitimini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Yine UNESCO'nun Afrika'daki Uluslararası Kapasite Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Capacity Building in Africa, IICBA), üye devletlere açık ve uzaktan eğitim ile eğitimcilerin yüz yüze eğitimi konusunda destek vermektedir. Uluslararası düzeyde, küresel bir ortaklar ittifakı olan EFA için Öğretmenler Görev Gücü (Task Force on Teachers for EFA), öğretmen gelişimi için politikaların, stratejilerin ve kaynakların geliştirilmesinde küresel ilerlemeyi izlemeyi amaçlamaktadır (UNESCO, 2009).

Sonuç olarak UNESCO ve UNICEF sahip olduğu uzmanlık alanlarını eğitim politikalarını etkilemekte ustalıkla kullanmaktadır. Bu politikalarda her iki örgüt arasındaki yapı ve işleyişten kaynaklanan farklılıklar söz konusu olsa da benzer yönler de görülmektedir. UNESCO kendi bütçesi olan, görece özerk yapıda bir örgüt olmasına karşın yine de ABD ve İngiltere gibi ülkelerin politik ve ekonomik baskılarından kurtulamamaktadır. UNESCO'nun aksine UNICEF, BM'nin uzmanlık birimlerinden biri olmadığı gibi bağımsız bir bütçesi de yoktur. Söz konusu bu durum UNICEF'i politik ve ekonomik bakımdan daha bağımlı hale getirmektedir. UNICEF eğitim faaliyetlerini bu politik ve ekonomik zemin üzerinden planlamakta ve yürütmektedir. WB'nin stratejik ortakları olan her iki örgüt neoliberal politikaları doğrudan veya dolaylı olarak uygulamaya geçirmektedir. Eğitim faaliyetlerini yürütmek için özel sektörle sıkı işbirliğinde

bulunan veya bulunmak zorunda bırakılan her iki örgütün bu işbirliklerini eğitim ekonomi politiği açısından ele alan çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akkari, A. & Lauwerier, T. (2015). The education policies of international organizations: Specific differences and convergences. *Prospects*, 45(1), 141-157. doi: 10.1007/s11125-014-9332-z.
- Ali, A. (2011). *Higher education in asian countries and the role of international organizations in its development: a comparative study* (Doctorate thesis). Université de Bourgogne, Paris.
- Altbach, P.G. (1998). International organizations, educational policy, and research: a changing source. *Comparative Education Review*, 32(2), 137- 142.
- American Academy of Diplomacy (2020). *Henrietta fore*. <https://www.academyofdiplomacy.org/member/henrietta-fore/>. adresinden alınmıştır.
- Andrei, M. (2020). Why Nestle is one of the most hated companies in the World. <https://www.zmescience.com/science/nestle-company-pollution-children/> adresinden alınmıştır.
- Beigbeder, Y. (1997). *The internal management of united nations organizations*. London: Macmillan Press.
- Beigbeder, Y. (2001). *New challenges for UNICEF: children, women and human rights*. New York: Palgrave.
- Bennett, A.L. & Oliver, J.K. (2015). *Uluslararası örgütler* (1. bs). N. Uslu (Çev.). İstanbul: BB101 Yayınları.
- Burnett, N. (2010). How to develop the UNESCO the world needs: the challenges of reform. *Journal of International Cooperation in Education*, 13(2), 89-99.
- Clarke, T. (2018). Nestlé's water wars the experience of North America. http://old.multiwatch.ch/cm_data/Wasserworkshop_Clarke.pdf adresinden alınmıştır.
- Collier, R. (2010). Critics say UNICEF-Cadbury partnership is mere sugarwashing. *Canadian Medical Association*, 182(18), 13-14.
- Cooper, A.F. (2016). *Celebrity diplomacy*. New York, NY: Roudledge.

- de Siqueira, A. C. (2002). Education: Are They Contributing to Reduce the Knowledge Gap in the World? Paper presented at the Annual CIES (Comparative an International Education Society) Conference (Orlando, FL, March 6-9, 2002).
- Eckhard, S., Patz, S. & Schmidt, S. (2019). Reform efforts, synchronization failure, and international bureaucracy: the case of the UNESCO budget crisis. *Journal of European Public Policy*, 26(11), 1639-1656. doi: 10.1080/13501763.2018.1539116.
- Foster, J. B. (2012). Eğitim ve sermayenin yapısal krizi: ABD örneği. *Montly Review Bağımsız Sosyalist Dergisi*, 29,49-87.
- Hantal, S. (2019, 19 Haziran). 21. YY teslimiyet teorileri ve pratikleri: Birleşmiş Milletlerin aklanma örgütü Unicef. Meydan. Erişim adresi: <https://meydan.org>.
- Hasgüler, M. & Uludağ, M. B. (2014). *Uluslararası örgütler* (6. bs). İstanbul: Alfa yayımları.
- Heyneman, S. P. (1999). The sad story of UNESCO's education statistics. *International Journal of Educational Development* 19, 65–74.
- Hüfner, K. (2017). The financial crisis of UNESCO after 2011: political reactions and organizational consequences. *Global Policy*, 8(5), 96-101.
- Imber, M.F. (1989). *The USA, ILO, UNESCO and IAEA: politicization and withdrawal in the specialized agencies*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ioannidou, A. (2007). A comparative analysis of new governance instruments in the transnational educational space: a shift to knowledge-based instruments? *European Educational Research Journal*, 6(4), 336- 347.
- Jallade, L., Radi, M. & Cuenin, S. (2001). *National education policies and programmes and international cooperation what role for UNESCO?* Paris: UNESCO.
- Jones, P. W. & Coleman, D. (2005) *The united nations and education: multilateralism, development and globalisation*. New York: Routledge.
- Jones, P.W. (1999). Globalisation and the UNESCO mandate: multilateral prospects for educational development. *International Journal of Educational Development*, (19), 17–25.
- Joyner, C.C. & Scott, A.L. (1986). The United States and UNESCO: Rethinking the decision to withdraw. *International Journal*, 41(1), 37–71.
- Kambilombilo. D. ve Banda, M.K. (2015). The impact of decentralization policy on the performance of colleges of education in Zambia: The case of Kitwe, Mufulira and

copperbelt college of education. *International Journal of Social Science Studies*, 3(5), 87-104.Doi:10.11114/İjsss.V3i5.973.

Kaya, D. (2007). Farklı bir hayırseverlik yaklaşımı: girişimci hayırseverlik. <https://degisimicinbagis.org/wp-content/uploads/2017/08/FarkliBirHayirseverlikYaklasimiGirisimciHayirseverlik.pdf>. adresinden alınmıştır.

Kotler, P., Keller, K. L., Brandy, M., Goodman, M. & Hanson, T. (2009). *Marketing management*. London: Pearson Education Limit.

Orkodashvili, M. (2013). Quality education through child-friendly schools: resource allocation for the protection of children's rights. *SSRN Electronic Journal*, 5(1), 1-7.

Özgökler, U. (2014). *Uluslararası siyasî, askeri ve ekonomik örgütler* (3. bs). İstanbul: Der Yayınları: 393.

Popic, D. ve Patel, M. (2011). Decentralization: Equity and Sectoral Policy implications for UNICEF in East-Asia and the Pacific. Draft Working Paper, EAPRO 2011.

Power, C. (2015). *The power of education: education for all, development*. Switzerland: Springer.

Schiavone, G. (2008). *International organizations: a dictionary and directory* (6th edition). New York: St. Martin's Press.

Schiller, C., Hensen, H. & Kuhnle, S. (2009). Global health policy: what role for international governmental organizations? Glos: Edward Elgar Publishing.

Signe, D. (2017). These 100 Companies Are to Blame For 71% of The World's Greenhouse Gas Emissions. <https://www.sciencealert.com/these-100-companies-are-to-blame-for-71-of-the-world-s-greenhouse-gas-emissions> adresinden alınmıştır.

Spring, J. (2009). *Globalization of education: an introduction*. New York: Roudledge.

Spring, J. (2015). *Economization of education*. New York: Roudledge.

Turkcell'in Ensar Vakfi davasına mahkemededen ret. (2017, 12 Aralık). Sözcü Gazetesi. <https://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/turkcellin-ensar-vakfi-davasina-mahkemedenden-ret-2128402/>.

UNICEF Türkiye Milli Komitesi. (2020a). *Kurumsal bağışçılarımız*. <https://www.unicefturk.org/yazi/kurumsal-bagiscilarimizadresinden-alinmistir>.

- UNICEF Türkiye Milli Komitesi. (2020b). *İşbirliği olanakları*. [https://www.unicefturk.org/yazi/isbirligi-olanaklariadresinden alınmıştır](https://www.unicefturk.org/yazi/isbirligi-olanaklariadresinden%20al%C4%9Fnm%C4%B1%C5%97tur).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2007). *Educational governance at local level*. Paris: UNESCO
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2009). *UNESCO ve education*. Paris: UNESCO.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2020a). UNESCO'S history. <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> adresinden alınmıştır.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2020b). Governance. <https://en.UNESCO.org/about-us/governance> adresinden alınmıştır.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2020c). Procedure for the nomination of the director-general of UNESCO. <https://en.unesco.org/executive-board/dg-candidates-2017> adresinden alınmıştır.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2020d). *Financial accountability*. <https://en.unesco.org/about-us/financial-accountability> adresinden alınmıştır.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2011). *UNESCO and education*. Paris: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- United Nations International Children's Fund (2020a) UNICEF executive board: an informal guide 2020. https://www.unicef.org/about/execboard/files/EB-Informal_Guide-2020-EN-2019.11.07.pdf adresinden edinilmiştir
- United Nations International Children's Fund (2020b). UNICEF executive board. <https://www.unicef.org/about/execboard/> adresinden alınmıştır.
- United Nations International Children's Fund (2020c). *Secretary*. https://www.unicef.org/about/execboard/index_30571.html adresinden alınmıştır.
- United Nations International Children's Fund (2020d). Funding to UNICEF <https://www.unicef.org/partnerships/funding> adresinden alınmıştır.
- United Nations International Children's Fund (2020). *Haydi kızlar okula! kız çocukların okullulaşmasına destek kampanyası*. <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/haydi->

kizlar-okula-kiz-%C3%A7ocuklarin-okullula%C5%9Fmasina-destek-kampanyasi
adresinden alınmıştır.

Tereci, S. (2012). *UNESCO Türkiye millî komisyonu eğitim faaliyetleri (1949-2011)*. (Yayınlanmamış yüksek lisan tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Verloren, A. (2009). *The united nations children's fund (global organizations)*. New York: Infobase Publishing.

Yolcu, H. (2007). Eğitimde nielik. *ABECE Eğitim ve Ekin Dergisi*, (26), 20-23.

Extended Abstract

Introduction

Since World War II, data collection, research and policy recommendations in education have been heavily dependent on international organizations. These organizations play an increasingly decisive role in education policies with the data they collect on a large scale, the research they have done, the financial resources they have and sometimes even with their broad foresight. There may also be a historical and geographical distribution in these roles of international organizations. For example, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Children's Fund (UNICEF) and World Bank (WB) are observed to be very influential on the education policies of countries in the southern hemisphere. Organization for Economic Co-operation and Development has been directing the education policies of countries in the northern hemisphere for a long time.

In this study, education policies of UNESCO and UNICEF, which are among the strategic partners of WB, are discussed. One of the reasons for this is that both organizations have played a dominant role in managing education policies. The second is that both organizations skillfully use their expertise in influencing educational policies.

UNESCO and Educational Activities

The founding agreement was signed in a conference organized by the governments of UNESCO, England and France in London on 16 November 1945. After the completion of sufficient approval documents, UNESCO officially entered into force on 4 November 1946. UNESCO

became a "specialized agency" affiliated with the UN on 14 December 1946. General purpose of UNESCO is to contribute to peace and security by developing international cooperation through education, science, culture and communication.

Between 1950 and 1960, UNESCO provided significant support as an international actor in developing education systems to newly independent countries in Africa and the Asia-Pacific continent. Between 1950 and 1960, UNESCO provided significant support to newly independent countries in Africa and the Asia-Pacific continent as an international actor in developing their education systems. UNESCO, which has attached great importance to adult education studies since its establishment, also supports educational studies supporting rural development. It supports teacher education studies in developing countries and designs low-cost and practical school buildings. In addition, it supports the production of textbooks and other educational materials.

UNESCO organized the "Education for All World Conference" in 1990 in Jomtien, especially with the joint initiative of other international organizations such as WB and UNICEF. This conference aimed to universalize primary education in the last year of the 20th century and to radically reduce ignorance. UNESCO's most important event in the early years of the 21st century is the 2000 World Education Forum (WEF) in Dakar. In this forum, participants called on governments to develop educational policies aimed at improving the quality of basic education, especially for girls.

UNICEF and Educational Activities

UNICEF was established for a short time after World War II to help war-torn children in 13 European countries with the decision of the United Nations General Assembly in 1946. However, it became permanent with the decision taken by the UN Council in 1953. UNICEF was involved in education aiming for development in 1975 and played an active role among UN organizations in this field from 1979 to 1984. Incentives for the program have come from national committees, particularly in the Nordic countries and the USA. UNICEF focused more on the situation of children in the African continent in the mid-1980s. In the late 1980s, UNICEF played a key role in adapting the Convention on the Rights of the Child. UNICEF develops a number of international interventions against children and also organizes international campaigns to protect these rights. Among these campaigns, those for the right to education are central. UNICEF is

fully funded by voluntary contributions, therefore it continuously and actively needs to promote its programs and achievements and it demands financial support.

Result

The differences arising from the structure and operation of UNESCO and UNICEF are also reflected in the educational policies they implement. Although UNESCO is a relatively autonomous organization with its own budget, it still cannot get rid of political and economic pressures. Unlike UNESCO, UNICEF is not one of the UN's specialized units, nor does it have an independent budget. It makes UNICEF politically and economically dependent. UNICEF plans and conducts its educational activities on this political and economic basis. Both organizations, which are the strategic partners of the WB, put all neoliberal policies into action directly or indirectly.

ETİK BEYAN: *“Uluslararası Örgütler ve Eğitim: UNESCO ve UNICEF Örneği” başlıklı çalışma derleme bir makale olduğu için etik kurul raporuna gereksinim duyulmamıştır. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.*